

Lista paneli

V Ogólnopolskiej Konwencji Polskiego Towarzystwa Studiów Międzynarodowych

pt. *Liberalizm i neoliberalizm w nauce o stosunkach międzynarodowych*

1. ***Global governance i jego aktorzy*** – dr Marek Rewizorski (Akademia Pomorska w Słupsku)

Za *signum specificum* globalnego zarządzania można uznać rozprzestrzenianie się różnego typu podmiotów określanych mianem „aktorów global governance”. Współcześnie zachodzi sytuacja, w której różne podmioty niepaństwowe zyskują zdolność do formowania instytucji i układów w celu rozwiązywania problemów wykraczających poza możliwości poszczególnych państw. Aktywność polityczna w coraz większym stopniu przenosi się poza państwo. Jej siłą napędową w coraz większej mierze stają się aktorzy *global governance*. Do najważniejszych można zaliczyć: organizacje międzynarodowe, międzynarodowe biurokracje, międzynarodowe organizacje pozarządowe, organizacje hybrydowe, agencje państwowe i samorządy, fundacje prywatne, podmioty biznesowe, wspólnoty epistemiczne i wspólnoty migracyjne.

Powstają pytania, czy pojawianie się rozmaitych aktorów *global governance* stanowi novum, które konstytuuje rzeczony proces? W jaki sposób można wytłumaczyć wzrost ich znaczenia? Jakimi zasobami dysponują aktorzy globalnego zarządzania? Na jakich arenach działają i na których zagadnieniach koncentrują się w szczególności?

Powołany panel ma za zadanie przybliżyć odpowiedzi na powyższe pytania i zainicjować szerszą dyskusję na temat uczestnictwa w globalnym zarządzaniu. Uwaga zostanie skoncentrowana w największej mierze na działalności instytucji międzynarodowych o profilu gospodarczym, takich jak MFW, WTO, Bazylejski Komitet Nadzoru Bankowego (Komitet Cooka), G8/20.

2. ***Przydatność teorii liberalnych do analizy polityki zagranicznej państw Azji Wschodniej*** - dr hab. prof. nadzw. Małgorzata Pietrasiak (Uniwersytet Łódzki, Wydział Studiów Międzynarodowych i Politologicznych)

Celem dyskusji panelowej będzie przedstawienie i porównanie polityki zagranicznej wybranych państw regionu Azji Wschodniej: Chin, Japonii, Wietnamu z uwzględnieniem inspiracji wynikającej z liberalnej szkoły stosunków międzynarodowych oraz zaprezentowanie nowych metod realizowania polityki zagranicznej, w tym zagadnień paradyplomacji – dyplomacji regionów.

3. ***Polityka zagraniczna państw Bliskiego Wschodu w ujęciu neoliberalnym*** - dr hab. profesor nadzwyczajny Rafał Ożarowski (Instytut Politologii Uniwersytet Gdański)

Wystąpienia powinny dotyczyć analizy prowadzenia polityki zagranicznej przez państwa z regionu Bliskiego Wschodu z wykorzystaniem elementów teorii neoliberalnej. Szczególnie można zwrócić uwagę na próby kooperacji międzynarodowej, czy integracji oraz wykorzystanie w polityce zagranicznej soft power.

4. ***Analiza stosunków międzynarodowych obszaru nordycko-bałtyckiego w perspektywie koncepcji Pierra Bourdieu*** - dr hab. prof. nadzwyczajny UG Kazimierz Musiał (Uniwersytet Gdański, Instytut Skandynawistyki i Lingwistyki Stosowanej); dr Magdalena Tomala (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Katedra Krajów Europy Północnej)

Szeroko rozumiany obszar nordycki, do którego zaliczamy: Danię, Norwegię, Finlandię, Islandię, Szwecję, jak również Grenlandię, Wyspy Alandzkie i Wyspy Owce, stanowi ciekawy przedmiot analizy, jeśli chodzi o dokonującą się obecnie interpretację i reinterpretację hegemonicznych zależności pomiędzy poszczególnymi podmiotami państwowymi i pozapaństwowymi. Na tym obszarze widać wyraźnie, jak uznawane w czasie zimnej wojny za „obiektywne” struktury zależności, takie jak dwubiegunowy system światowy, kolonializm, czy liberalna gospodarka rynkowa, okazały się z czasem historycznie

uwarunkowanymi efektami praktyk dyskursywnych i instytucjonalnych, które go neutralizowały i wykluczały inne sposoby organizacji świata.

Ramę teoretyczną analizy stanowić będzie teoria socjologiczna Pierra Bourdieu dla stosunków międzynarodowych, zarysowana niedawno przez Rebecę Adler-Nissen. W szczególności zostało to rozwinięte w książce pod redakcją Adler-Nissen (2013), Bourdieu in international relations : rethinking key concepts in IR, Routledge. Na tej bazie podejmiemy w ramach panelu próby przeanalizowania relacji międzynarodowych w Europie Północnej, gdzie po rozpadzie zimnowojennego porządku świata zaczęły zachodzić procesy „rozmrzania” starych relacji hegemonicznych i do głosu zaczęły dochodzić również mniejsi aktorzy nie tylko państwowi, ale również regionalni i trans-regionalni. Znaczenia nabierają również zamrożone wcześniej relacje kolonialne/postkolonialne, które wobec szczególnego zainteresowania Arktyką w ostatnich kilkunastu latach, nakazują z uwagą spoglądać na tę uważaną wcześniej za peryferyjną część Europy i świata.

Panel składający się ze skandynawistów, historyków, politologów, socjologów i filologów jest znakomitym forum do sięgnięcia po zróżnicowany materiał empiryczny obszaru nordyckiego i poddania go analizie przez pryzmat kategorii i koncepcji Pierra Bourdieu, co pozwoli na teoretycznie zwartą i nowatorską na gruncie polskim dyskusję wzbogacającą nauki o stosunkach międzynarodowych.

W wymiarze teoretycznym rozwijanie podejścia konstruktywistycznego oraz dyskusja odnosząca się do teorii krytycznych bazujących na socjologii Pierra Bourdieu mogą stanowić wyzwanie i rzeczową alternatywę dla liberalnego paradygmatu w nauce o stosunkach międzynarodowych. Propozycja zestawienia nowych prądów teoretycznych ze studiami przypadków poświęconymi regionowi Europy Bałtyckiej stanowić będzie ważne przedsięwzięcie z perspektywy przewodniego tematu V Konwencji PTSM

5. ***Relacje cywilno-wojskowe w państwach pozaeuropejskich*** – dr Łukasz Fijałkowski
(Uniwersytet Wrocławski)

Relacje cywilno-wojskowe zajmują istotne miejsce w problematyce współczesnych badań bezpieczeństwa oraz funkcjonowania państw. Za najbardziej pożądanym modelem tych relacji

najczęściej przyjmuje się cywilną i demokratyczną kontrolę nad armią charakteryzującą przede wszystkim liberalne państwa demokratyczne. Stąd w wielu wypadkach pojęcia cywilna i demokratyczna kontrola występują wręcz jako synonimy i łączone są z procesami demokratyzacji. Tymczasem w wielu krajach pozaeuropejskich (w Afryce, Azji, Ameryce Łacińskiej) relacje cywilno-wojskowe przyjmują odmienne wzorce, nawet jeśli możemy zaobserwować w tych państwach zmiany ustrojowe zmierzające w kierunku demokracji. Celem panelu jest przedyskutowanie różnych wariantów relacji cywilno-wojskowych i odniesienie ich do kwestii zmian ustrojowych.

6. *Liberalizm a przestrzeń transnarodowa* – dr hab. Łukasz Wordliczek (Instytut Amerykanistyki i Studiów Polonijnych UJ)

Wnioskowany panel skupia się na możliwościach ORAZ ograniczeniach eksplanacyjnych różnych wersji liberalizmu wobec zjawisk o charakterze transnarodowym. Jakkolwiek potencjał heurystyczny liberalizmu wydaje się być w przedmiotowej kwestii wyraźnie ugruntowany, to jednocześnie dokonujące się przekształcenia życia społecznego, pozwalają odnieść się m.in. do następujących zagadnień:

1. istota zjawisk transnarodowych: współczesne odsłony teorii współzależności R. Keohane i J. Nye
2. rola działań o charakterze prywatnym w polityce międzynarodowej i w polityce zagranicznej: private governance – czy prywatne regulacje i prywatne podmioty stają się dominującymi zasobami polityki?
3. państwa i aktorzy pozapaństwowi: współczesny stan wzajemnych relacji – rywalizacja, czy subsydiarność?
4. wymiar instytucjonalny (podmiotowy) przestrzeni transnarodowej: rola organizacji pozarządowych, agencji ratingowych, ruchów społecznych (m.in. konsumenckich), kościołów, whistleblowers.

7. *Inspiracje liberalizmem w teoriach stosunków międzynarodowych* – dr hab. Andrzej Polus (Instytut Studiów Międzynarodowych, Uniwersytet Wrocławski)

Liberalizm jest teorią, która od momentu oficjalnego ukształtowania się stosunków międzynarodowych (SM) jako pola badawczego, w dwojaki sposób wpływała na rozwój dyskursu. Po pierwsze w opozycji do różnych odmian podejść liberalnych tworzone były teorie realistyczne. Liberalizm pełnił przez wiele lat funkcję punktu referencyjnego, który pozwalał definiować i redefiniować realistyczny paradygmat SM. Po drugie, od lat 80. ubiegłego wieku widoczny jest proces przejmowania i redefiniowania części liberalnych założeń przez alternatywne, normatywne i post-pozytywistyczne nurty refleksji teoretycznej w SM. Kwestie konceptualizacji znaczenia norm, wartości i procesów socjalizacji w środowisku międzynarodowym zostały podjęte przez społecznych konstruktywistów. Dodatkowym polem badawczym mające swoje źródło w liberalnej refleksji na temat życia politycznego, którego dynamiczny rozwój widoczny jest w ostatnich latach są kwestie etyki w poszczególnych teoriach SM.

Celem panelu jest krytyczne omówienie liberalnych inspiracji w dyskursie teoretycznym w SM wraz z refleksją na temat obecnego stanu tej teorii, która może być uznana za głównego „dostarczyciela” zagadnień badawczych (normy, wartości, funkcjonowanie instytucji, integracja, kwestie etyczne, znaczenie zysków absolutnych, uwarunkowania kooperacji, społeczny wymiar polityki, etc.) w stosunkach międzynarodowych.

8. ***BRICS w nauce o stosunkach międzynarodowych - Liberalizm, neoliberalizm a odmienne perspektywy badawcze*** – dr Gracjan Cimek (Instytut Stosunków Międzynarodowych Akademia Marynarki Wojennej w Gdyni)

BRICS skupia cztery mocarstwa: Brazylię, Chiny, Rosję, Indie oraz reprezentanta Czarnego Łądu, Republikę Południowej Afryki (od 2011). W 2013, PKB tych krajów wynosi około 16 bilionów dolarów (21,5% Produktu Światowego Brutto), a wartość rezerw międzynarodowych – 4,4 bilionów dolarów. Łączna powierzchnia to 26% naszej planety, a ludność - 42% globu. Udział w światowym handlu BRICS to 16,1%; wydatków wojskowych - 10,8%, w produkcji tradycyjnych form energii - 40,2%. Grupa obejmuje największy rynek konsumencki na świecie, który jest wart 500 miliardów dolarów i wciąż rośnie. Choć nazwa BRIC pojawiła się jako idea stworzona przez instytucję finansową (Goldman Sachs) na potrzeby aktywności inwestycyjnej, to obecnie funkcjonuje jako klub polityczny podejmujący

różnorodne formy aktywności oraz regularnie odbywający szczyty z udziałem przywódców państw. Początkowy sceptycyzm dotyczący rozwoju BRICS ustępuje pod wpływem nowych faktów. Szczególnie powołania dwóch instytucji gospodarczych Banku Rozwoju i Funduszu Rezerw Walutowych na szczycie w Fortaleza w 2014 roku. Stąd pojawia się potrzeba rozwoju badań nad BRICS. Celem panelu jest analiza możliwości eksplanacyjnych w tym zakresie przez teorie stosunków międzynarodowych.

9. *Ewolucja regionalnego systemu bezpieczeństwa w Afryce w świetle założeń liberalnego paradygmatu* – prof. UJ Robert Kłosowicz (Uniwersytet Jagielloński)

Ukazanie kształtującej się w regionie "architektury bezpieczeństwa" (reżimu międzynarodowego) jako funkcji potrzeb i interesów państw Afryki. Groźba marginalizacji regionu w globalizującym się świecie i wyzwania wynikające z nasilenia się konfliktogennych sprzeczności po upadku zimnowojennego ładu międzynarodowego wymuszają na regionalnej społeczności państw podjęcie wysiłku na rzecz opanowania istniejących zagrożeń i wykorzystania wewnętrznych i zewnętrznych zasobów do zainicjowania procesu reform regionalnego mechanizmu współpracy zarówno w wymiarze politycznym, jak i społeczno-gospodarczym.

10. *W stronę postaparydygmatyczności. Czy nauka o stosunkach międzynarodowych potrzebuje jeszcze metanarracji?* – dr Magdalena Kozub-Karkut, dr Artur Skorek

Stosunki międzynarodowe, od czasu kiedy ukonstytuowały się jako odrębna dyscyplina naukowa, charakteryzowane są poprzez fundamentalne spory jej przedstawicieli o właściwą jej metodę i tożsamość. Dowodzą tego nie tylko tzw. wielkie debaty (ang. great debates), które za O. Weaverem uznaje się za immanentne cechy tego obszaru badawczego, ale także spory dotyczące samej ich klasyfikacji. Obraz ten dodatkowo skomplikowały ostatnie publikacje dotyczące samej historii dyscypliny, które podały w wątpliwość istnienie pierwszej wielkiej debaty pomiędzy idealistami a realistami i zakwestionowały opisywanie rozwoju dyscypliny poprzez odwoływanie się do wielkich debat w ogóle. Sytuacja ta sprawia, że badacze SM prowadzą już swoistą „debatę o debacie” czy też „debatę o debatach”, co znakomicie oddaje

choćby tytuł publikacji P. Wilsona – Where are we now in the debate about the first great debate?.

Współczesny nam moment rozwoju badań nad obszaru badawczego SM określany bywa na dwa sposoby: albo jako czas „teoretycznego pokoju” (ang. theoretical peace) albo jako okres niebezpiecznej wręcz stagnacji. Zwolennicy pierwszego podejścia wskazują, że mamy do czynienia z sytuacją, w której większy nacisk położony został na testowanie teorii aniżeli ich rozwój, co wynikać może z osiągnięcia przez samą dyscyplinę pewnego poziomu dojrzałości. Reprezentanci pierwszego stanowiska zaakceptowali pluralizm teoretyczny i przestali skupiać się na sporach teoretycznych. Druga grupa badaczy zaznacza jednak, że jest to czas zastoju, niekorzystny dla samej dyscypliny.

Celem panelu jest wskazanie współczesnych problemów dotyczących podstaw metodologicznych i tożsamości dyscypliny badawczej stosunków międzynarodowych. Zagadnienie to można ująć w kilku podstawowych pytaniach. W jaki sposób współcześnie przenikają się wątki teoretyczne poszczególnych paradygmatów? Czy współwystępowanie całkowicie odmiennych podejść teoretycznych jest zjawiskiem stałym? Czy na obecnym etapie rozwoju nauki o stosunkach międzynarodowych potrzebne nam są wielkie metanarracje opisujące rzeczywistość międzynarodową jako całość, a więc paradygmaty w ogóle? Czy możliwe jest stworzenie teorii syntetyzującej dorobek dotychczasowych szkół?

11. *Azjatyckie gospodarki wschodzące między neoliberalizmem a etatyzmem* – dr Karina Jędrzejowska, dr Anna Wróbel (Instytut Stosunków Międzynarodowych Uniwersytet Warszawski)

Strategie rozwoju i politykę gospodarczą wielu państw azjatyckich charakteryzuje znaczący wpływ państwa na procesy gospodarcze. Państwa takie jak Korea Południowa, Singapur czy Tajwan zawdzięczają swoją obecną pozycję w gospodarce światowej praktykom, które – choć kojarzone z protekcjonizmem i merkantylizmem – umożliwiły pełne wykorzystanie szans, jakie dają globalizacja i wolny handel. Podobne działania cechują również Chiny i Indie, które łączą elementy interwencjonizmu państwowego ze stopniową liberalizacją systemów gospodarczych i integracją z gospodarką światową. Celem panelu jest zaprezentowanie tych – pozornie przeciwstawnych – tendencji w polityce gospodarczej (w tym

zagranicznej polityce ekonomicznej) państw Azji. W panelu podjęte zostaną również m.in. kwestie implementacji koncepcji *developmental state* w państwach Azji Wschodniej i Południowej oraz problemy integracji gospodarczej na kontynencie azjatyckim.

12. *Uniwersalistyczne wartości Kantowskie we współczesnych stosunkach międzynarodowych. Czy jest dziś miejsce na rozmowę o moralności i gościnności w polityce międzynarodowej?* – dr Anna Wojciuk (Instytut Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego)

W swojej normatywnej wizji porządku międzynarodowego, Kant zastanawiał się nad warunkami koniecznymi dla zaistnienia pokoju na świecie. Był przekonany, że rozum, o ile umożliwi mu dojrzenie i rozwój, doprowadzi ludzi na poziom moralny, dający predyspozycje do zaprzestania wojen. Jakkolwiek odległa może wydawać się to wizja, jej współczesna, empiryczna wersja stara się pokazać, że demokracje nie walczą ze sobą. W XXI wieku liberalna idea demokratycznego pokoju stała się ideowym uzasadnieniem dla zachodnich interwencji zbrojnych, podejmowanych czy to ze względu na demokratyzację, czy też w obronie praw człowieka. Na ile liberalna idea Kanta może być współcześnie inspiracją dla polityki zagranicznej? Czy liberalny interwencjonizm faktycznie ją skompromitował? Co wreszcie w perspektywie kryzysu uchodźców nakazywałby Kantowski nakaz gościnności?

13. *Niepaństwowi aktorzy stosunków międzynarodowych: przypadek dyplomacji publicznej* – prof. dr hab. Beata Ociepka (Instytut Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Wrocławskiego)

Od ponad dwudziestu lat państwa wprowadzają do polityki zagranicznej dyplomację publiczną jako jej narzędzie. Jest to coraz częściej – w odniesieniu do państw rozwiniętych o otwartym systemie medialnym - tzw. nowa dyplomacja publiczna, rozumiana jako symetryczne, dialogowe działania kierowane przez rząd i aktorów niepaństwowych, aby uzyskać wsparcie opinii publicznej za granicą dla realizacji celów państwa. Nowa dyplomacja publiczna konwerguje z dyplomacją kulturalną i obejmuje nadawanie za granicę. Celem panelu jest analiza roli aktorów niepaństwowych jak duże przedsiębiorstwa, NGO i GONGO, media, samorządy lokalne, non civil society w dyplomacji publicznej i zastosowanie jej wyników dla

weryfikacji „liberalno realistycznego” podejścia J. S. Nye. Szczególna uwaga zostanie poświęcona dyplomacji publicznej Polski.

14. *Liberalne koncepcje stabilizacji stosunków międzynarodowych* – dr Iwona Krzyżanowska (Uniwersytet Jagielloński)

W ramach teorii liberalnych stworzono wiele koncepcji, które formułowały wizję świata w którym instytucjonalizacja, współpraca gospodarcza itp. miały znacznie umniejszać znaczenie i zastosowanie rywalizacji militarnej. Stąd, świat miał być bardziej stabilny, bezpieczny, w którym znacznie zwiększy się możliwość zapobiegania konfliktom zbrojnym. Wśród najbardziej znanych była koncepcja bezpieczeństwa zbiorowego, instytucjonalizacja sceny międzynarodowej, koncepcja współzależności gospodarczej, teoria demokratycznego pokoju, koncepcja wspólnoty bezpieczeństwa K. Deutscha, itd.

Celem panelu będzie przedyskutowanie na ile udało się osiągnąć te cele, w jakiej skali, czy nadal aktualne są te koncepcje w świecie, w którym zmieniły się zarówno zagrożenia, natura wojen jak i rola Zachodu. Nie można nie dostrzegać, że teorie te były wytworem myśli cywilizacji zachodniej, dlatego warto byłoby zastanowić się na ile takie sposoby zapewnienia stabilizacji i bezpieczeństwa są obecnie skuteczne lub mogą być takimi w przyszłości. Czy można uznać je za ideologiczny wytwór cywilizacji, który miał przede wszystkim służyć jej interesom, jako sposób na bezpieczne funkcjonowanie dla wybranych, czy może jako rozwiązania, które warto wciąż wspierać by mogły znaleźć większe zastosowanie w skali globalnej.

15. *Standardy liberalne w polityce zagranicznej USA i mocarstw azjatyckich* -

Prof. Edward Halizak, dr Aleksandra Jarczewska, dr Jakub Zajączkowski (Instytut Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego)

Celem panelu jest zbadanie możliwości eksplanacyjnych paradygmatu liberalnego w analizie strategii międzynarodowych USA i mocarstw azjatyckich. Główna uwaga zostanie zwrócona na wymiar aksjologiczny (wartości demokratyczne) oraz ekonomiczny w strategiach międzynarodowych powyższych mocarstw. Panel będzie próbą odpowiedzi na pytanie na ile

mojarstwa regionu akceptują i realizują w praktyce jedno z najważniejszych założeń liberalizmu, czyli twierdzenie, że nieodłączną cechą systemu międzynarodowego jest dążenie do współpracy oraz tworzenia międzynarodowych reżimów. Jest także istotne odniesienie się do kwestii relacji między ustrojem demokratycznym a pokojem. Chodzi o odpowiedź na pytanie czy teoria demokratycznego pokoju ma zastosowanie do państw demokratycznych.